

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 23 kwietnia 2003 r.

36046

RPO-214968-II/96/PS

Pan
Dr Krzysztof Janik
Minister Spraw Wewnętrznych i
Administracji
w Warszawie

Szanowny Panie Ministrze,

Problem przechowywania i pobierania przez Policję kart daktyloskopijnych i zdjęć sygnalitycznych osób niewinnych prawomocnymi wyrokami sądowymi oraz w stosunku do których prawomocnie umorzono postępowania przygotowawcze, zwłaszcza wobec nie stwierdzenia czynu zabronionego lub braku cech przestępstwa, znajduje się w stałym zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich.

Nie kwestionując potrzeby dysponowania przez organy policyjne zasobami różnych materiałów, w tym także operacyjnych, w celach wykrywczych i identyfikacyjnych, co praktykują policje w krajach europejskich, Rzecznik w swych dotychczasowych wystąpieniach podkreślał, iż praktyka w tym względzie winna pozostawać w zgodzie z obowiązującymi przepisami, a przede wszystkim respektować prawa obywatelskie.

Obecne brzmienie art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity w Dz. U. z 2002 r., Nr 7, poz. 58 ze zmianami) daje podstawę do wnioskowania, że pobieranie, gromadzenie i wykorzystywanie w celach wykrywczych i identyfikacyjnych odcisków linii papilarnych, zdjęć sygnalitycznych oraz innych danych może dotyczyć tylko następujących kategorii osób:

a) podejrzanych o popełnienie przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego,

- b) nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych przez ustawę jako przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego,
- c) o nieustalonej tożsamości,
- d) usiłujących ukryć swoją tożsamość,
- e) poszukiwanych.

Przepis powyższy określa zatem wyczerpujący katalog kategorii osób, do których może mieć zastosowanie, a jego redakcja nie stwarza możliwości rozszerzenia na inne osoby, przy czym pojęcia: osoby o nieustalonej tożsamości lub usiłującej ukryć swoją tożsamość jak również poszukiwanej, trudności interpretacyjnych nie nasuwają. W odniesieniu natomiast do użytego w omawianym przepisie określenia osoby podejrzanej, biorąc za podstawę terminologię wynikającą z procedury karnej (zwłaszcza z art. 71 i 308 Kpk z 1997 r.) rozszerzenie tego określenia byłoby jedynie dopuszczalne w stosunku do oskarżonego, a to ze względu na treść art. 71 § 3 Kpk, stawiającego w określonych sytuacjach znak równości między tymi pojęciami.

Musi więc budzić istotne zastrzeżenie rozciąganie mocy obowiązującej omawianego uregulowania w ustawie o Policji - w przedmiocie gromadzenia odcisków linii papilarnych, zdjęć sygnalitycznych i innych danych - na osoby uniewinnione prawomocnymi wyrokami sądowymi, lub, wobec których postępowanie prawomocnie umorzono, zwłaszcza z powodów określonych w art. 17 § 1 pkt 1, 2 i 3 Kpk. Nie może ulegać wątpliwości, że osoby te muszą być traktowane na równi z osobami, które w procesie karnym nie występowały ani w charakterze podejrzanego, ani oskarżonego, z wszelkimi wynikającymi z tego faktu konsekwencjami w zakresie praw obywatelskich. Zgodnie zatem z omawianymi przepisami, a także art. 74 § 2 pkt 1 Kpk pobieranie odcisków linii papilarnych, dokonywanie zdjęć sygnalitycznych, a także gromadzenie tych materiałów może dotyczyć tylko osób podejrzanych lub oskarżonych o popełnienie przestępstwa. Utrata zaś tego statusu poprzez prawomocne uniewinnienie lub umorzenie postępowania, winna w obowiązującym stanie prawnym powodować usunięcie kart daktyloskopijnych, zdjęć sygnalitycznych i innych danych identyfikacyjnych z zasobów archiwalnych Policji i innych służb uprawnionych do gromadzenia tych danych. Rozważania te - *mutatis mutandis* - można odnieść do nieletnich dopuszczających się czynów zabronionych przez ustawę jako przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego.

Powyższe wątpliwości i zastrzeżenia znajdują uzasadnienie w tezie 7 zalecenia R/87/15 Komitetu Ministrów dla Państw Członkowskich Rady Europy, w sprawie korzystania z danych osobowych przez służby policyjne, przyjętych przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 17 września 1987 r. Zgodnie z tą tezą należy podjąć kroki, aby zapewnić kasowanie danych przechowywanych dla celów policyjnych, jeśli te dane staną się niepotrzebne do celów, w jakich były przechowywane. W tym celu - zgodnie z treścią tezy 7.1 - należy przede wszystkim kierować się następującymi kryteriami: koniecznością dalszego przechowywania danych wobec zamknięcia dochodzenia w

konkretnej sprawie, prawomocnym wyrokiem sądowym, w szczególności uniewinnieniem, rehabilitacją, odbytą karą, amnestią, wiekiem osoby, o której są dane oraz poszczególnymi kategoriami danych.

Ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy - Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. Nr 100, poz. 1084) do ustawy o Policji wprowadzono między innymi uregulowania art. 20 ust. 17 i ust. 18 dotyczące przechowywania i usuwania ze zbiorów policyjnych danych zebranych na podstawie art. 20 ust. 1 i 2 ustawy o Policji. W odniesieniu do danych zebranych w celu wykrycia przestępstw (w tym kart daktyloskopijnych i zdjęć sygnalitycznych) przepis art. 20 ust. 17 ustawy o Policji nakazał ich przechowywanie przez okres, w którym są one niezbędne dla realizacji ustawowych zadań wykonywanych przez Policję, przy czym nie rzadziej, niż co 10 lat od dnia uzyskania informacji należy dokonywać ich weryfikacji, usuwając dane zbędne.

Dane tzw. wrażliwe, (o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych - Dz.U. Nr 133, poz. 883 z późniejszymi zmianami), dotyczące osób podejrzanych o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, stosownie do treści przepisu art. 20 ust. 18 ustawy o Policji podlegają obligatoryjnemu usunięciu ze zbiorów policyjnych w przypadku, gdy osoby te nie zostały skazane za zarzucane im przestępstwa.

Ponadto, przepis art. 20 ust. 19 ustawy o Policji upoważnił Komendanta Głównego Policji do określenia, w trybie zarządzenia, po zasięgnięciu opinii Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, sposobu i warunków pobierania, przetwarzania i wykorzystywania informacji, o których mowa w art. 20 ust. 2 ustawy o Policji oraz sposób zakładania i prowadzenia zbiorów tych informacji, rodzaje służb policyjnych uprawnionych do korzystania z tych zbiorów, przełożonych właściwych w tych sprawach oraz wzory dokumentów obowiązujących przy przetwarzaniu danych.

W wykonaniu powyższej delegacji, w dniu 16 maja 2002 r., Komendant Główny Policji wydał zarządzenie Nr 6 w sprawie uzyskiwania, przetwarzania i wykorzystywania przez Policję informacji oraz sposobów zakładania i prowadzenia zbiorów tych informacji (Dz.Urz. KGP Nr 8, poz. 44). W zarządzeniu tym, jak również w stanowiących do niego załącznikach instrukcjach, nie zostały jednak doprecyzowane kryteria, jakimi należy kierować się podejmując decyzje w przedmiocie dalszego przechowywania danych.

Przedstawione zmiany w uregulowaniu prawnym dotyczącym omawianej materii nie doprowadziły do dezaktualizacji przedstawionej wyżej tezy, iż - z punktu widzenia praw i wolności obywatelskich - wszelkie dane zebrane od osób podejrzanych o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego winny być usuwane ze zbiorów policyjnych w przypadku wydania prawomocnego wyroku uniewinniającego lub postanowienia o bezwarunkowym umorzeniu postępowania przygotowawczego. Nie

dotyczyłoby to oczywiście osób, co do których uzyskano dane w związku z innymi prowadzonymi przeciwko nim postępowaniami karnymi.

Ponadto, w wyroku z dnia 20 listopada 2002 r. (sygn. akt K.41/02) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż wkroczenie przez organy państwa w sferę prywatności (w tym naruszenie autonomii informacyjnej) można uznać za uzasadnione, jeśli spełnione są nie tylko warunki wymienione w art. 31 ust. 3 Konstytucji, takie jak bezpieczeństwo i porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo praw i wolności innych osób. Ingerencja ta musi być również najmniej dotkliwa dla osoby, której prawa i wolności doznają ograniczenia.

Na tle zatem powołanej tezy orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego a także cytowanego zalecenia R/87/15 Komitetu Ministrów dla Państw Członkowskich Rady Europy, mającego istotne znaczenie, biorąc pod uwagę obecny status Polski w Unii Europejskiej, przedstawione uwagi wydają się, jak sądzę, godne ponownego rozważenia.

Zważywszy zatem na przedstawione racje uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska w powyższej materii.

Z wyrazami szacunku

/-/